

י' לאִכְתֹּכֹן: כ וְתִדְבֶר ית
 כָּל אֲרָחָא דִּי דִּבְרֵךְ י'י
 אֱלֹהֵךְ דְּנָן אַרְבַּעִין שְׁנִין
 בַּמִּדְבָּרָא בְּדִיל לְעֵנְיוּתֵךְ
 לְנִסְיוּתֵךְ לְמַדַּע ית דִּי בְּלִבֵּךְ
 הַתֵּטֵר פְּקוּדוּהִי אִם לֹא:
 ג וְעֵנְיֵךְ וְאַכְפְּנֵךְ וְאוֹכְלֵךְ
 ית מִנָּא דִּי לֹא יִדְעַת וְלֹא

תו"א ויענך כתובות מו: סנהדרין צט.

בעל הטורים

(א) לאכתיכם. וסמך ליה וזכרת את כל
 הדרך לומר שתזכור דרך שהלכו בו אבותיך
 וחלך בו גם אתה: (ג) ויאכילך את המן
 למען הודיעך. מלמד שבאכילת המן ניתן
 להם דעה וכן בעזרא הוא אומר (ע"ש
 וצ"ע) ומנן נתת להם להשכילם וזהו לא
 ניתנה תורה אלא לאוכלי המן:

* מצותיו קרי

יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם: (ב) וְזָכַרְתָּ אֶת־
 כָּל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבַּעַיִם שָׁנָה בַּמִּדְבָּר
 לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנִסְתֵךְ לְדַעַת אֶת־
 אֲשֶׁר בְּלִבֶּךָ הֵתְשִׁמֹּר *מִצְוֹתָיו
 אִם־לֹא: (ג) וְיַעֲנֶךָ וְיִרְעַבְךָ וַיֹּאכִלְךָ
 אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יִדְעַת וְלֹא

דש"י

לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל, נקראת על שם: (ג) התשמור מצותיו. שלא מנסהו

לקוטי הלכות

בהתורה הנ"ל, דהיינו אכילה דקדשה. וכן
 כל מה שמשפך תאות אכילה ביותר על־ידי
 תענית ומקדש אכילתו, פן זוכה יותר לשלמות
 האמונה, כמו שמבאר שם, עין שם. (יורה
 דעה - הלכות חלב ודבש - הלכה ה, אות יא)

(ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר
 לא ידעת ולא ידעו אבותיך - ויענך
 וירעבך - זה בחינת ענוי התענית, שמרעֵב
 את עצמו. וכן אמרו רבותינו ז"ל במדרש:
 'ויענך וירעבך', שהתענו מקדם שאכלו את
 המן למרק האכילה שבמעשים, כי המן הוא
 בחינת אכילה דקדשה, שזוכין על־ידי ליחד
 קדשא בריך הוא ושכינתיה אפין באפין, שזה
 אין זוכין פי אם על־ידי תענית (במבאר בלקוטי
 מו"ק חלק א - סימן סב, עין שם). ועל־פן התענו
 מקדם שאכלו את המן. ועל־פן אמרו רבותינו
 ז"ל (מכילתא בשלח): לא נתנה תורה אלא
 לאוכלי המן, כי עקר התורה הוא בחינת
 אמונה, כמו שכתוב: כל מצותיך אמונה,
 שזה אין זוכין פי אם על־ידי שמשפך תאות
 אכילה על־ידי תענית עד שזוכה לאכילה
 דקדשה שהיא בחינת מן, כי הא בהא תליא.
 על־ידי שלמות האמונה זוכה שיהיה אכילתו
 מאכל שנתברר וכו', כמו שמבאר שם

(ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן וכו'
 וּלְמַעַן נִסְתַּךְ. - מי שרוצה לזכות לחיים
 נצחיים אי אפשר לו לזכות פי אם על־ידי
 אמונה. וְלֹא־מִנְהָ זֹכִין עַל־יְדֵי אֱמֶת בְּבִחִינַת
 צֶדֶק כִּד אֲתַחֲבֵר בְּאֱמֶת וכו', היינו אם ירצה
 להסתפל על האמת לאמתו יבין שראוי לו
 להאמין האמונה האמתית בה' וּבְמִשָּׁה עֲבָדוֹ
 וּבְצִדִיקוֹ וּבְשָׂרֵי אֱמֶת שְׂבָבֵל דוּר. פִּי עֵצִים
 אֱמֶת בְּוֵדָאֵי אִי אִפְשָׁר לְהַשִּׁיג בְּדַעְתּוֹ
 הַפְּחוּתָהּ, אֲדִרְבָּא, נִדְמָה לוֹ לְהַפְּדֵי מִחַמַּת
 שְׁהוּא מְשַׁקֵּעַ בְּתַאוּתָיו וּבְעוֹלָם הָזֶה וּבְכַבּוּד
 וּנְצַחְתּוֹן כָּל כְּדֵי. אִךְ אִם יִפֹּה דַעְתּוֹ אֶל הָאֱמֶת
 לְאֱמֶתוֹ וַיִּחְזֵר פְּגִיז קִצַּת מִתַּאוּת עוֹלָם הָזֶה

(A)

(B)

אונקלוס

ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על-הלחם לבדו יחיה האדם כי על-כל-מוצא פי-יהוה יחיה

ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על-הלחם לבדו יחיה האדם כי על-כל-מוצא פי-יהוה יחיה

על הלחם. כי דין ואיך והקדמתם על הלחם שבזכות הקרבנות העולם ניזון: יחיה האדם. וסמך ליה שמלתך לא בלתי רמוז למה שאמריו שעומדים בלבושיהם קיי מחנה וזהו כשיחיי האדם שמלתך לא בלתי:

לקוטי הלכות

- Ⓐ וישים לבו באמת לחשב על תכליתו הנצחית יאיר ה' עיניו ויראה ויבין היכן האמת. כי אמונה הוא רק במה שאינו מבין כי מה שמבין ברעתו אין זה אמונה ואם פן מהיבן יבוא לאמונה אך ה' יתברך מרחם על עמו ומאיר לישראל דרכי האמונה באפן שיש להם פח לבחר בהאמת ואמונה אם ירצו. אבל אינו מגלה בתחלה האמת בשלמות כדי שיהיה בחירה, רק מאיר האמת קצת באפן שיהיה פח להאמין למי שירצה להסתכל על האמת לאמתו כמו בתחילת התקרבות ישראל לה' יתברך על-ידי משה רבנו שגלה אלקותו על-ידי כל האותות והמופתים הנוראים שעשה משה לעיני כל ישראל, ועל-ידי זה פודאי היה להם פח להאמין, וכמו שפיתוב: וירא ישראל וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו וכו'. ואף-על-פי-כן הניח להם אחר פך מקום לטעות על-ידי פמה הנהגות שהתנהג עמהם בחכמתו העמקה באפן שיהיה להם גסיון ובחירה כמו אחר קריעת ים-סוף שהלכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ואז התלוננו הרבה. וכן פמן ושלו וכו' שלא נתן להם תכף ומיד. והכל בשביל גסיון ובחירה, כמו שפיתוב: ויעקב וירעבך ויאכלך את הפן וכו' למען נסותך וכו'. ועל-פן באמת רבים נכשלו וחלקו על ה' יתברך ועל משה. והכשרים והצדיקים האמינו בה' ובמשה
- Ⓑ שפודאי ישרים דרכיו יתברך, כי פודאי תה יכול ה' יתברך לתן להם המים והמן וכו' מיד, רק כל מה שפסב עמהם תכל תה בשביל הבחירה. ומי שתה רוצה להסתכל על האמת תה רואה בעיניו עין בעין שראוי לו להאמין בה' ובמשה מאחר שראו אותות ומופתים נוראים פאלה והתגלות התורה פוה וכו'. ואם שקשה פמה קשיות ותמיהות על הנהגותו, על זה צריכין להשליך שכל ולהאמין, כי אי אפשר להשיג אמת השכל של הנהגותיו יתברך מיד, אבל המתלוננים המבקשים תואנה חלקו על ה' יתברך ועל משה על-ידי קשיות פאלו, כי מחמת תאותם ונצחונם וכבודם הקשו קשיות שאי אפשר להשיבם ולא רצו לסמך על אמונה שגששית על-ידי הסתכלות על האמת לאמתו. (יורה דעה - הלכות שבועות - הלכה ב, אות יד)
- Ⓒ וישים לבו באמת לחשב על תכליתו הנצחית יאיר ה' עיניו ויראה ויבין היכן האמת. כי אמונה הוא רק במה שאינו מבין כי מה שמבין ברעתו אין זה אמונה ואם פן מהיבן יבוא לאמונה אך ה' יתברך מרחם על עמו ומאיר לישראל דרכי האמונה באפן שיש להם פח לבחר בהאמת ואמונה אם ירצו. אבל אינו מגלה בתחלה האמת בשלמות כדי שיהיה בחירה, רק מאיר האמת קצת באפן שיהיה פח להאמין למי שירצה להסתכל על האמת לאמתו כמו בתחילת התקרבות ישראל לה' יתברך על-ידי משה רבנו שגלה אלקותו על-ידי כל האותות והמופתים הנוראים שעשה משה לעיני כל ישראל, ועל-ידי זה פודאי היה להם פח להאמין, וכמו שפיתוב: וירא ישראל וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו וכו'. ואף-על-פי-כן הניח להם אחר פך מקום לטעות על-ידי פמה הנהגות שהתנהג עמהם בחכמתו העמקה באפן שיהיה להם גסיון ובחירה כמו אחר קריעת ים-סוף שהלכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ואז התלוננו הרבה. וכן פמן ושלו וכו' שלא נתן להם תכף ומיד. והכל בשביל גסיון ובחירה, כמו שפיתוב: ויעקב וירעבך ויאכלך את הפן וכו' למען נסותך וכו'. ועל-פן באמת רבים נכשלו וחלקו על ה' יתברך ועל משה. והכשרים והצדיקים האמינו בה' ובמשה
- Ⓓ וישים לבו באמת לחשב על תכליתו הנצחית יאיר ה' עיניו ויראה ויבין היכן האמת. כי אמונה הוא רק במה שאינו מבין כי מה שמבין ברעתו אין זה אמונה ואם פן מהיבן יבוא לאמונה אך ה' יתברך מרחם על עמו ומאיר לישראל דרכי האמונה באפן שיש להם פח לבחר בהאמת ואמונה אם ירצו. אבל אינו מגלה בתחלה האמת בשלמות כדי שיהיה בחירה, רק מאיר האמת קצת באפן שיהיה פח להאמין למי שירצה להסתכל על האמת לאמתו כמו בתחילת התקרבות ישראל לה' יתברך על-ידי משה רבנו שגלה אלקותו על-ידי כל האותות והמופתים הנוראים שעשה משה לעיני כל ישראל, ועל-ידי זה פודאי היה להם פח להאמין, וכמו שפיתוב: וירא ישראל וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו וכו'. ואף-על-פי-כן הניח להם אחר פך מקום לטעות על-ידי פמה הנהגות שהתנהג עמהם בחכמתו העמקה באפן שיהיה להם גסיון ובחירה כמו אחר קריעת ים-סוף שהלכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ואז התלוננו הרבה. וכן פמן ושלו וכו' שלא נתן להם תכף ומיד. והכל בשביל גסיון ובחירה, כמו שפיתוב: ויעקב וירעבך ויאכלך את הפן וכו' למען נסותך וכו'. ועל-פן באמת רבים נכשלו וחלקו על ה' יתברך ועל משה. והכשרים והצדיקים האמינו בה' ובמשה

(ג) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם - חכמות חיצוניות שעל ידם נמשכין בפירות הם נקראים 'קיא צואה בלי מקום', כי המאכל מתיה את האדם ועל-ידי זה מאיר פניו פשאוכל פקדשה כמו שפיתוב (רות ג, ו): ויאכל וישת וייטב לבו, כמו שפיתוב במקום אחר (סימן ס). ועקר החיות בחינת הארת פנים שמקבלין על-ידי המאכל הוא על-ידי רוחניות המאכל, שהוא הטוב שבמאכל, שרק זה